

נועם שבת

שע"י קהל עדת
חסיד באיאן

עלון שבועי • פר' יתרו תש"פ • גליון 36 • סימן שט"ז סעיפים ג' - ז'

הלכה ומעשה

במחיצות ירושלים

'זה לא יכול להיות!' אצבעותיו של ר' חונה-דוד לופתות את מכשיר הטלפון בחזקה, 'אני בטוח במאת האחוזים... אני בעצמי הזמנתי את האולם לשבת זו' זועק הוא שוב ושוב לתוך השפופרת בהיסטריה.

'הרב ניימאן', נשמע קולו הקר והמציאותי של בעל הקייטרינג מצידו השני של הטלפון, אתה סתם מעכב אותי, זה יום שישי היום, ואני עומד פה עם כל הסחורה, וכרגע המציאות היא שהאולם כאן תפוס ע"י משפחה אחרת, תעשה טובה תברר את העניין במהירות, אני ממתין לטלפון ממך לאן להוביל את הדברים... -סוגר את העניין בעל הקייטרינג, וצליל ניתוק הטלפון הנשמע ברקע מחזיר את ר' חונה-דוד לקרקע המציאות...

משלא הצליח לאתר את האחראים ירד הוא בכבודו אל האולם ולאחר בירור מקיף, ועלעול קצר ביומן ההזמנות שבמשרדי האולם, מגלה ר' חונה, כי אמת נכון הדבר והאולם הוזמן והועמד לרשותם של משפחת ניימאן.

אבל... בשבת שעברה שהיא שבת 'פרשת שלח'!! אך לא בשבת זו שהיא 'פרשת קורח'! והטעות טעותו של ר' חונה-דוד היא, המתגורר בארה"ב - וזכה להשיא את בתו בשבוע זה בירושלים עיה"ק, והוא אשר ביצע את ההזמנה בעיצומם של ימי החורף וביקש להזמין את האולם לשבת פרשת שלח, כמופיע בלוח השנה של בני חו"ל התולה בביתו שבבורו פארק - שהיא שבת קורח בארץ ישראל. ואכן לבקשתו שובצה הזמנתו לשבת פרשת שלח, כמופיע בלוח השנה של בני ארץ ישראל

אינו תואם לא את מעמדו ולא את אופיו וסגנון חייו.

שעפסיל, מדבר על ליבו של בן לוויתו ומסביר לו שהשבת מתקרבת ועוד שעה כבר אף אחד לא יעבוד אצלו: תשמע לעצתי, בא נקרא לבעל הקייטרינג לפה, ואני בעזרת השם יארגן לך כאן עם כלים ואביזרים מהאולם הסמוך מקום יפה ומכובד שלא תתבייש בו ואפילו תתכבד בו. ר' חונה-דוד שמבין כי אין לו שתי אפשרויות מסכים לעצתו של האברך, ומבקש ממנו שלא יחסוך במזומנים ובמאמצים להעמיד את הכל על מכונו, ובקריצת עין מרמז הוא לו כי העסק הזה ישתלם לו והוא ישלם לו את שכרו במידה טובה ומרובה.

שעפסיל, מביא מיד שני פועלים מהאולם הסמוך שינקו את המקום, ומורה לבעל הקייטרינג היכן להניח את המאכלים, תוך כדי נתינת הוראות מדויקות למלצרים אך לערוך את השולחנות.

בינתיים מבשיל במוחו רעיון מקורי אך לשווה לאולם המוזנח וזה ותליו המוכתמים מראה מרשים ויוקרתי, הוא חייב להשיג את חיים רוסנק שאיגן את המג"פ (מגבית פורים) השנתית לת"ת של הישיבה, בזמנו הוא חיפה את כל אולם האוכל של הישיבה הכתלים והתקרה ביליטות משי ססגוניים, וילונות אלו יכילים וודאי להועיל לו, הוא מתקשר לכאן ולשם אך אינו משיג את הבחור.

השבת כבר ממשמשת ובאה וברוך השם הכל עומד על עמדו בשלום, ושעפסיל ממנהר

התולה במשרדי האולם... ר' חונה דוד קולט את טעותו, ועובר לפסים מעשיים, נו.. איפה משיגים עכשיו אולם חילופי? אני מצטער מאוד, אומר בעל האולם לאחר כמה נסיונות כושלים, אבל לפי מיטב ידיעתי בתקופה זו כל האולמות תפוסים, עכשיו זה שיא העונה של החתונות.

ר' חונה-דוד מרגיש את האדמה נשטמת תחת רגליו כעניין שקרה לקורח ולעדתו בפרשת השבוע, מה יאמר לעשרות המוזמנים, למחותנים, לחתן והכלה, כולם סמכו עליו, מאין יבוא עזרי נושא הוא את עיניו אל על...

הרב ניימאן! פונה אליו אברך נמרץ עם מגב בידו, שמי שעפסיל, ואני השרת כאן באולם - וגם בישיבה הסמוכה, אני יכול להעמיד לך את חדר האוכל של הישיבה, רק צריך להעביר שם שטיפה קלה ולארגן את המקום, אך בעזרת השם אל דאגה הכל יבוא על מקומו בשלום.

ר' חונה-דוד שאינו רואה ברירה אחרת מתלווה לשעפסיל הצעיר שפותח בפניו את אולם האוכל של הישיבה שרחוק היה מלהראות כאולם שמחות, קירותיו מוכתמים תקרתו מתקלפת ורצפתו מלוכלכת.

אין משהו אחר?! שואל ר' חונה-דוד כטובע האוהו בקש.

ליבו העדין והרחום של שעפסיל נחמץ, למראה פניו של בן לוויתו המתכרכמות ומתחמצות למראה חדר האוכל המוזנח והמלוכלך, היטב הבין על פי מראהו וחזונו הנכבדה של 'הרב ניימאן' כי המקום המוזנח הזה

מערכת נועם שבת לשמיעת שיעורים בסדר הלימוד
בא"י 073-383-50-70
ארה"ב 718-83-83-555 אנגלי' 020-3129-0414
פקס המערכת 153-722-90-10-91

העלון נועד לעורר מודעות לשאלות מעשיות ולתרגום ההלכות לשפת המעשה, אך אין להסיק ממנו הלכה למעשה

הלכה ומעשה - המשך

זה וודאי אסור! זה מחיצה המתרת! הרי לולי המחיצה אסור היה לומר 'שהשמחה במעונו' ואסור אם כן להעמיד מחיצה כזו בשבת...

הרב שומע את זעקתו של שמריהו, ומורה לו כי יכול הוא בשופי לעזור לשעפסיל בנשיאת המחיצות, כן דין מחיצה המתרת שאסור לעשות בשבת, זה דווקא מחיצה כזו שעושה חילוק רשויות, כמו מחיצה שמתירה טלטול ברשות היחיד, או מחיצה שמכשירה סוכה, אבל לא מחיצה כזו שמתירה לומר 'שהשמחה במעונו' מדין צניעות בעלמא ולא צריך לזה דין מחיצה ולא חילוק רשויות.

שמריהו נעתר לבקשת שעפסיל ובא לעזרתו, והשניים גוררים יחדיו את המחיצות.

רגע, עוצר שמריהו את מרוצתו של שעפסיל, אתה לא יכול לעבור כאן עם המחיצה, כי מאחורי הפתח של העזרת נשים יש שם אדם שמאריך בתפילת העמידה, ואסור לעבור לפני המתפלל... אני רואה שהחלטת לתקוע אותי מכל כיוון אפשרי, אומר לו שעפסיל, טוב, אז נניח מחיצה אחת שתפסיק בינינו למתפלל, וגורר את השניים הנותרים מעבר למחיצה...

לא, זה גם אסור, מרים שמריהו את קולו, זה כבר וודאי מחיצה המתרת בשבת, כיון שהמחיצה מתירה לך לעבור לפני המתפלל.

הרב ששומע את טענתו של שמריהו, אומר כי אף בזה לרוב הפוסקים אין איסור עשיית מחיצה, מפני שאין המחיצה מתירה לעבור לפני המתפלל מדין מחיצה וחילוק רשויות, אלא מדין הפסק בין המתפלל לעובר כדי שהמתפלל לא יופרע מהעוברים ושבים (ומחיצת עשרה אינה מועלת לזה אלא מחיצה גבוהה שלא תפריע למתפלל), אך לדעת הח"י אדם הסובר שאיסור לעבור לפני המתפלל הוא משום 'שכינה שכנגד' לסברתם צודק שמריהו ויש בעשיית מחיצה זו משום מחיצה המתרת.

אבל - מציע הרב, יכולים אתם לפתוח את דלת העזרת נשים לכיוון המתפלל, כך שהדלת תחצוץ ביניכם למתפלל.

ומה אם מחיצה המתרת? שואל שוב שמריהו.

בזה כולם מודים שמוותר, אומר הרב, שכן פתיחה וסגירה של דלת אינה נחשבת לבניין אלא לשימוש בדלת.

בכניסה לאולם האוכל של הישיבה מנסים השניים להכניס את המחיצות, אך המחיצות גבוהות מידי ואינן עוברות את הפתח, שעפסיל מציע מיד לשמריהו להכניס את המחיצות דרך המחסן האחורי שם יש פתח רחב דרכו אפשר להכניס בקלות את שלושת המחיצות יחדיו לתוך האולם, השניים מסתובבים מיועצים לכיוון המחסן ונכנסים פנימה.

לבית הטבילה, מסכם במוחו עוד אי אלו סידורים שעליו לעשות, להביא מבית הכנסת מחיצות הפרדה בין הנשים לגברים, לסדר את השעונים ו... הנה הוא! איזה השגחה!

רוסנק! חיים, חיים! איזה השגחה פרטית, תגיד לי, האם יש לך עדיין את וילונות המג"פ דאשקד.

כן, למה אתה שואל?

פשוט חתן וכלה שנתקעו עם אולם שמחות והם אוכלים ביישיבה, ואני חייב את זה בשביל הקירות, אומר שעפסיל במבט מתחנן. חיים מציץ בשעונו, תראה, זה בלתי אפשרי להספיק לעשות זאת לפני שבת.

אך למראה מבטו המתחנן של שעפסיל הוא נכנע, יודע מה, אני רץ ליישיבה להכין את הוילונות ולהשחיל בהם את החוטים עוד לפני שבת, ומיד לאחר התפילה אבוא עם עוד שתי בחורים לתלות את הוילונות על הקירות בקשר עניבה...

תודה רבה אין מילים... כל המשמח חתן וכלה זוכה...

אמן. עם סיום התפילה בבית הכנסת בו מתפלל שעפסיל, בא הוא לעזרת הנשים לקחת משם שלש מחיצות לחצוץ בין שולחנות הגברים והנשים.

אך שמריהו מפריע אותו ממרוצתו וממלאכתו, סליחה שעפסיל, אבל אסור להזיז את זה בשבת כיון שמחיצות אלו עומדות כאן ימים רבים ודינם כמחיצות קבע שאסור לסתורן בשבת...

נראה לי משונה מה שאתה אומר, עונה לו שעפסיל, בא נשאל את הרב.

בפשוטות הדברים, אומר הרב לשמריהו, הדין שאסור לבנות ולסתור מחיצה העומדת לכמה ימים, אמור דווקא באוטם דלת או חלון בחתיכת עץ וכדו' שהסתימה מהווה תוספת על הבניין, אבל סתם מחיצה שעומדת באמצע החדר שאין הדרך לבטלה ולהשאירה שם, אין זו מחיצה קבועה שאסורה משום מלאכת בונה, אפילו כשהעמידה לכמה ימים, ורק במחיצה המתרת אסור, ובפרט מחיצות אלו העומדות בצד ואינן משמשות לחצוץ שום דבר אין עליהן כלל שם מחיצה ומותר לטלטלן ממקומם.

אם כבר התחלת איתי, פונה שעפסיל לשמריהו, אז בא תעזור לי להעלות מכאן את המחיצות ליישיבה הסמוכה לכבוד שמחת חתן וכלה...

אני לא מבין! אומר שמריהו אתה באמת רוצה לעשות בשבת מחיצה בין גברים לנשים!?

שעפסיל מתכופף ומושיט את ידו לפתוח את קשרי הבריונט המאובק שאוטם את המעבר שבין המחסן לאולם האוכל.

לא, זה וודאי לא! נזעק שמריהו, הבריונט הזה קשור פה מארבעה כיוונים ואסור להסירו בשבת מדאורייתא! מפני שהוא אוטם את הפתח וזה כבר מחיצה קבועה ותוספת על בנין.

שעפסיל עוזב, בא נחוור לפתח הראשי ונכנס את המחיצות אחד אחד...

כששמריהו ושעפסיל מצליחים סוף סוף להכניס את המחיצות בהטייה לוליינית לאולם יחד עם ראשוני האורחים הבאים לשמחה, כבר היו קירות האולם מחופים בוילונות נאים המשתלשלים באצילות מהתקרה ועד לריצפה והופכים את האולם המזוהג ליוקרתי ומפואר.

שבת! שבת! נזעק שוב שמריהו למראה ארבעת הבחורים העומדים על ערמות של כסאות ומותחים בד משי ענק על תקרת האולם, 'הא אוהל' אסור לעשות את זה בשבת, וגם הוילונות על הקירות זה תוספת לבנין קבע, ואין בזה שום היתר.

ארבעת הבחורים עומדים תלויים ונבוכים בין שמים לארץ, עם בד המשי הפרוס בידיהם כשברקע עולה קול שירתם העלילה של מלוויהם של חתן ומחותנים הנכנסים לאולם.

אני לא מאמין... זורחים פניו של ר' חונה-דוד באושר, לכוה פאר לא פיללת, לוחש הוא באזנו של מחותנו... ותר הוא בעיניו אחר האברך הנמרץ שהעמיד לו את הפאר וההדר הזה למעלה מן המצופה.

'המחות' - מורה הוראה מובהק בעיר, קולט במוחו השגן כי משהו מתרחש כאן, אברך אחד זועק 'שבת' וארבעה בחורים עומדים מבולבלים עם בד פרוש בידיהם, הוא פונה אל הבחורים ושואל אותם, מה הם רוצים לעשות עם הבד, הם עונים לו כי הם בסך הכל קושרים את זה בקשר עניבה לתקרת האולם.

אתם יכולים להמשיך, פוסק המחזות לבחורים.

ומסביר לשמריהו הנסער כי כיון שאין בד זה נעשה להגן אלא ליופי, הוא לא נקרא אוהל, וגם תליית הוילונות על התקרה ועל הקירות לא נחשבים כמחיצה ותוספת לבנין, כיון שזה עשוי רק לנוי.

ר' חונה-דוד לא גומר להודות לשעפסיל על הארגון הנפלא, ומבקש ממנו עוד בקשה אחת, הרי אתה כבר יודע, אומר הוא בחיוך, כי יש לנו כאן יותר ממניין של בני חו"ל שצריכים לשמוע מחר קריאת התורה של פרשת שלח, האם תוכל לסדר לנו מחר בעל קורא וספר תורה לקריאת התורה כאן באולם?

בהחלט, עונה שעפסיל, הנה שם יש לך בעל

קורא מומחה, מצביע הוא על שמריהו המשוחזר עם המחזות, ואני כבר אדאג לכם לספר תורה. ר' חנה-דוד נגיש לשמריהו, ושואל אותו האם יסכים לבוא לקרוא להם מחר קריאת התורה של פרשת שלח? למה לא, עונה שמריהו. לאיפה להגיע? שואל שמריהו. לכאן, עונה ר' חנה-דוד. אבל לא באולם! קובע שמריהו. למה לא? תמה ר' חנה-דוד. שמריהו משיבו בלמדנות, כיון שהמחיצות

והיה מחניץ קדוש

דירת הארוח שאורגנה עבור ר' פרץ טוביה ומשפחתו אמנם קטנה וישנה היתה, אך נקייה ומטופחת, קירות חדר המגורים המקושטות, מחופים היו מצד לצד במדפי עץ עמוסים בספרי קודש עתיקים שמילאו את חלל הבית בניהוח עתיק יומין מכית סבא. הדירה כשלעצמה הכילה חדר מגורים אחד גדול ששימש לסלון ומטבח גם יחד, ששני חדרי שינה בעלי תקרה מקומרת פתוחים היו לתוכה. נרות השבת הפיצו את אורם הוך על השיש שבמטבח, ומראהו של ר' פרץ טוביה הנעמד לקדש על היין על רקע הספרייה הגדולה שיווה לו הוד קדומים, ידיו מושטות אל הגביע ושקט משתרר בין בני הבית, שפתיו נעות וקולו לא נשמע מלחש הוא בינו לבין עצמו אי אלו מילולים שלפני קידוש. אך לפתע מושך הוא את ידיו מהכוס ומעווה את אפו כאות לריח בלתי נעים שנקלט בחוש הריח המהודר אשר לו, בקריצת עין מורה הוא לבני ביתו לבדוק את התינוק הקטנטן הקורא בצהלה "אבא - אבא" ולרחרחר אם יש דברים בגו. משנתגלה קלונו של תינוק, נודדה אמו לבוא

בין הנשים לגברים הונחו כאן בעצם יום השבת, ובאמת עתה לא היה בהנחתם כל איסור כיון שהם אינם עומדים כאן אלא לצניעות בעלמא ולא לחילוק רשויות, אך אם נתפלל כאן ונקרא כאן בתורה, יהפכו המחיצות למחיצה המתרת, כיון שידועה דעתו של הגר"מ פיינשטיין ז"ל שאין לנשים וגברים להתפלל בחדר אחד מדאורייתא, אלא אם כן יש מחיצה המפסיקה ביניהם. 'המחות' בעונג לשמע פילפולו של שמריהו בעל המחיצות ומיישב את דעתו, כי אמנם הפוסקים דנים בשאלה זו ומכריעים כי

מחיצה שכבר הונחה בהיתר שלא לשם חילוק רשויות, מותר לשוב ולהשתמש בה מבלי להזיזה אף לשימוש המצריך חילוק רשויות, (ובכלל ישנם רבים החולקים על דעת האג"מ וסוברים שאין צורך בדין מחיצה, ודי בדבר המפסיק שאין לו דין מחיצה כווליון שנע ונד ברוח מצויה, ובלבד שלא יוכלו לראות את הנשים). הבחורים מסיימים את עבודתם ושמריהו ושעפסיל מרקדין בצאתם לפני החתן "עוד ישמע בערי יהודה ובמחיצות ירושלים..."

לספרים. זה רעיון טוב ליום חול, אבל לא לשבת! אומר האב לבניו. מה הפירוש? תמהים השניים. פשוט מאוד, מסביר האב חו"ל אסור לעשות בשבת מחיצה המתירה איסור מסוים, כגון לעשות מחיצה בכדי לחלק בין רשות לרשות להתיר טלטול, ואפילו אם היא עראית. אני מציע, לפתוח את דלת חדר השינה כך שיכנס אור לחדר מהסלון ולחתל את התינוק מאחורי הדלת שתחצוץ בין התינוק למזוזה. אבא, ולמה זה כן מותר? שואל נחונה מיניה וביה, הרי בפתיחת הדלת הינך עושה מחיצה המתרת כיון שהדלת חוצצת בין התינוק למזוזה. כאן זה אחרת מסביר האב לבניו, כי כמו שמותר לסגור דלת של חדר מבעד למזוזה כדי להשתמש שם תשמישים צנועים, אף כאן מותר לפתוח את הדלת כדי להשתמש מאחורי הדלת תשמיש צנוע, וההסבר בזה פשוט כיון שלא ניתן להחשיב סגירה של דלת כבניין או כמחיצה שכן לעולם אין מתייחסים לדלת סגורה כקיר בנוי ולדלת פתוחה כסתירת בנין.

הלכות עשיית מחיצה בשבת

מחיצה מבד - אם המחיצה עשויה מבד אין איסור לתלותה רק אם מחברה מארבעת הצדדים, אבל אם אין מחברה מכל הצדדים אינה נחשבת למחיצה ומותר לחברה. ולכן אסור לתלות דלת או חלון אפילו על ידי בד, כדי שישאר כך לזמן מרובה, אם מחברו מכל הצדדים.

מחיצה לנוי - מותר לתלות בד על הקירות ואין זה נחשב לעשיית מחיצה, מפני שאינם משמשים למחיצה כי אם לנוי.

(אבל אסור לתלות וילון במסילות ברזל הקבועים בקיר דהוי כתוספת לבנין וזה שונה מוילון התלוי לזמן קצר ובצורה עראית שאינו נחשב תוספת על הבנין. ע"י אורחת שבת פרק ח' ס"א).

מחיצות של אולם שמחות - יש לדון האם עשיית מחיצה באמצע החדר כדי שיעמוד שם הרבה זמן, כגון להניח מחיצות באולם שמחות

מחיצת קבע: אסור לעשות 'מחיצת קבע' בשבת, דהיינו לעשות מחיצה קבועה בבנין לזמן רב, וכן להוסיף מחיצה קבועה על מחיצה קיימת, ואפילו כשאינה משמשת ל'מחיצה המתרת' אלא היא מיועדת רק כדי להגן מפני החמה או מפני הרוח וכדומה, מפני שעשיית מחיצות אלו הם בכלל מלאכת 'בונה'.

גדר מחיצת קבע:

נחלקו האחרונים בגדר מחיצת קבע, כמה ימים צריך להעמיד את המחיצה כדי שתחשב למחיצת קבע, בפרמ"ג מכואר שעד שמונה ימים היא מחיצת עראי וכמו שמצינו בסוכה שהיו אוהל עראי, וי"ח שגם בפחות מזה היא אוהל קבע, ומצינו בס' ש"ג לגבי פקק החלון שעד שלושים יום לא היו קבע עיין בשעש"צ ס"ק ה' - י"א, ובארחות שבת פרק ט' ס"ק ג'.

הלכה ומעשה - המשך

גבוה עשרה, והמ"ב מחמיר.

עשית צרכיו בפני מזוזה וספרי קודש:

אסור לעשות צרכיו בפני מזוזה וספרי קודש, וכן להחליף טיטול לתינוק, אלא אם כן יש מחיצה עשרה או שני כיסויים (עין ש"כ פרק כ"ד סעיף ל"ג, ועין שו"ע יו"ד ס' רפ"ו ס' ה).

להפשיט קטן בפני נרות שבת:

נהגו לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני נרות שבת משום ביזוי מצוה (עין ס' רע"ה ס' ב).

מחיצה בין גברים לנשים בתפילה ושבע ברכות:

דעת האגרות משה (אוה"ח ח"א ס' ל"ט - מ"ד) שבתפילה חייבים מהתורה שיהיה מחיצה בין הגברים לנשים, וי"א שאין דין שתהיה מחיצה אלא צריך שלא יראו את הנשים ומועיל גם וילון אף על פי שזע ונד ואין לו דין מחיצה.

דעת הב"ח ומביאוי הב"ש (אבן העזר ס' ס"ב סק"א) שאין לומר בשבע ברכות 'שהשמחה במעונו' כשאין מחיצה בין הגברים לנשים, ועיין בפת"ח שיש חולקים עליו.

ולכאורה המחיצה לצורך שבע ברכות אינה נחשבת כמחיצה המתרת, ואפילו לדעת הב"ח שאין לומר 'שהשמחה במעונו' ללא מחיצה, כיון שהמחיצה אינה משמשת מדין מחיצה אלא מדין כיסוי ודי גם בוילון שזע ונד שאין לו דין מחיצה.

דיני מחיצה המתרת:

אין דין מחיצה להתיר אלא אם כן המחיצה גבוהה עשרה טפחים ורחבה ארבעה טפחים 80 ס"מ גובה ברוחב 32 ס"מ (ושעיר זה הוא אף ע"י לבד), וצריך שתהיה המחיצה מהודקת למעלה ולמטה מכל הצדדים. וילון שמחובר רק מלמעלה ומתנדנד אינו יכול להתיר מדין מחיצה. וכן צריך שלא תהיה המחיצה גבוה מהקרקע יותר מג' טפחים, (24 ס"מ) שעד ג' טפחים הרי זה נחשב כאילו המחיצה על הקרקע מדין לבד.

תוספת מחיצה המתרת:

אע"פ שאסור לעשות מחיצה מכל מקום אם יש כבר מחיצה טפח מערב שבת מותר להוסיף עליו עוד. מחיצה שנעשתה משום צניעות ולא היה דעתו שתהיה מחיצה מתרת, מותר לו אחר כך להשתמש בה למחיצה המתרת.

מחיצה מגולגלת:

מחיצה מגולגלת, אפילו כשעובי של הגליל עצמה הוא טפח, אסור לפורסה בשבת ואין היא נחשבת לתוספת מחיצה מפני שהעובי לא הועמד שם לשם מחיצה, אלא אם כן פרס ממנה טפח מערב שבת. ואפילו מחיצה מגולגלת המשתלשלת מלמעלה ללמטה ופרוסה טפח מע"ש למעלה בלבד (באופן שעתה אין עליה שם מחיצה כלל) מותר גם כן להוסיף עליה עוד בשבת.

דלת:

מותר לסגור דלת או חלון אפילו באופן שעל ידי סגירתם משמשת הדלת כמחיצה המתרת.

מחיצה המתקפלת:

מחיצה המתקפלת המחוברת לקיר מותר לפתחה בשבת אפילו כשכא להתיר על ידה, ואפילו כשלא היתה פתוחה כלל בערב שבת מפני שדינה כפתחת דלת.

כדי שיעמוד שם לזמן רב, האם היא מחיצה קבע ויהיה אסור להניחם בשבת, ונראה שמותר מפני שאין המחיצה נעשה חלק מהבנין אלא כספסלים ושולחנות שנמצאים שם, ודומה הדבר למה שהמ"ב מביא בס' ש"י"ג ס"ק ג' מהח"א שמותר לסתום חלון בבגד כיון שאין דרכו לבטלו שם, ומחיצות אלו גם אין הדרך לבטלם שם.

סתירת מחיצת קבע:

כמו שאסור לעשות מחיצת קבע משום 'בונה' כך אסור לפרק מחיצת קבע משום מלאכת 'סותר'.

מחיצת עראי:

מותר להעמיד 'מחיצת עראי' כדי להגן מפני השמש או מפני הרוח כדי שלא יכבו הנרות, כגון להעמיד מחיצה בחלון כדי להגן מפני השמש, או לעשות מחיצה כדי להפריד בין גברים לנשים בשעת הדרשה וכדומה, ומותר גם לקשור את הוילון בעניבה מכל הצדדים.

סתירת מחיצת ארעי:

כשם שמותר לעשות מחיצת עראי כן מותר לסתרו.

מחיצה המתרת:

אסור מדרבנן לעשות 'מחיצה המתרת' דהיינו מחיצה שמתירה לעשות דבר שהיה אסור לעשותו ללא המחיצה, האיסור הוא דווקא כשהמחיצה מתרת איסור על ידי שהיא מחלקת רשויות, וכגון בסוכה שיש לה שתי דפנות ובא להוסיף עוד דופן כדי להכשיר את הסוכה, וכן לעשות מחיצה כדי להתיר לטלטל.

אבל מחיצה המתירה איסור משום צניעות בעלמא, כמו מחיצה שעושים בשעת הדרשה בין נשים לגברים מותר לעשותה בשבת כיון שאינה מתירה את הדרשה מדין חילוק רשויות.

מחיצה המתרת מדין מחיצה ומדין כיסוי:

אין להעמיד מחיצה בפני מזוזה או ספרים כדי שיוכל להושיב שם תינוק לעשות צרכיו, ואע"פ שאין צריך להגיע דווקא לדין מחיצה, כיון שישנה עוד אפשרות לכסות את הספרים בב' כיסויים ואז יהיה מותר לעשות צרכיו בפניהם (כן דעת המגן אברהם), מכל מקום לדעת כמה אחרונים גם בכה"א אסור הדבר כיון שסוף סוף הרי מותר לו הדבר גם משום מחיצה, והמ"ב מקל רק בשעת הדחק (ועיין במ"ב סימן מ' סק"ז ובשו"ע הרב סעיף ה).

מחיצה לפני המתפלל:

אסור לעבור לפני המתפלל בתוך ד' אמותיו כדי שהמתפלל לא יופרע מתפילתו על ידי העוברים והשבים, ומחיצת עשרה אינה מועילה לענין זה אם אינה גבוהה כל כך באופן שלא יופרע המתפלל מתפילתו, ולפי זה אין איסור לעשות מחיצה זו שאינה חולקת רשויות בשבת. ודעת החי"א דאם (עין מ"ב ס' ק"ב סקט"ו) שטעם האיסור לעבור לפני המתפלל הוא מפני שמפסיק בין המתפלל להשכינה, ולשיטתו יש לדון האם היא מחיצה המתרת.

דבר שבקדושה נגד צואה:

בסימן ע"ו מ"ב ס"ק ב' מבואר שכל עניני קדושה כגון ק"ש תורה ותפילה אסור לעשות נגד צואה או ערוה. בסימן פ"ז סעיף ג' מבואר שמועיל מחיצה כשאינו רואה את הגרף ואין ריח וכן מועיל כיסוי בכלי, ובכיה"ל מביא מחלוקת אחרונים שאם אינו מכוסה בכלי אלא הכניסם בכלי שפתחו מלמעלה אם מועיל כשאין הכלי

"מצית הפלא" והשתמשות בו להדלקת נרות שבת

החומר "נשבר" ומתחיל להוליד חשמל, וזה מה שקורה כשיש ברק בשמים. כיון שגם באוויר יש אטומים של חומר [כשלא מדובר ב"ואקום"], והם אטומים של חנקן או חמצן, שדה חשמלי חזק מאוד מסוגל לתלוש אלקטרונים מהאטומים של החנקן או של החמצן [בכל אטום יש כמה חלקים, ביניהם אלקטרונים המסתובבים סביב הגרעין שלן], והאלקטרונים שנתלוש מגרעיני האטום הופכים לחופשיים וזורמים בהשפעת השדה. זרימת האלקטרונים הללו היא האור הנראה לעינינו כשמתרחש ברק או ניצוץ.

במצית הפלומה יוצרים מתח חשמלי גדול מאד בין שתי האלקטרודות שבראשו, ובדגמים חדשים יותר, בין כמה זוגות של אלקטרודות. המתח הגבוה יוצר פריצה חשמלית של האויר, והאלקטרונים נתלשים וזורמים כאמור. שתי תופעות לואי של התהליך הזה הן: ראשית, חימום משמעותי של האויר, כי האלקטרונים המאצים מתנגשים באטומים, ויוצרים מעין חיכוך, ובאמצעות החום הזה ניתן להדליק נר או כל חומר אחר; ושנית, פליטה של אור בצבע אופייני לאטומים המדוברים, ובחנקן וחמצן מדובר באור כחול-סגול.

תופעה זו וזה למעשה למה שקורה בשעה שנוצר ניצוץ, אלא שהניצוץ הרגיל הוא רצעי, ונעלם מיד לאחר שהמתח החשמלי נפרק מקוטב אחד לקוטב השני. ואילו כאן יש ניצוץ מתמשך, כיון שמספקים כל העת מתח חשמלי לאלקטרודות.

נמצא אם כך, שבניגוד ללהבה של נר או מצית, אין כאן בערה של חומר אלא חימום של האוויר עצמו. תופעה זו וזה לתופעה של הניצוץ, אלא שכאן ישנו רצף של ניצוצות המתמדים להתנוצץ בזה אחר זה, עד שהם נראים כמו להבה, בעוד שבאמת אין זו להבה אלא ניצוצות רבים מספור. יתכן שהשם "פלומה", "צורה" ביוונית, ניתן למצית כיון שיש לו צורה של להבה, בשעה שבאמת אין זו להבה.

מגוון השאלות ההלכתיות - כיבוי, מוקצה ו"בסיס"

בבואנו לדון בהיתר ההשתמשות במצית הפלא להדלקת נרות, עלינו לעסוק בשלוש שאלות הלכתיות, ולהקדים להן עוד שני דיונים. הדיונים המוקדמים הם: מתי מקבלת האשה המדליקה נרות את השבת, בסוף ההדלקה או באמירת הברכה אחר כך? ועוד, האם בהחזקת המצית לחוץ יש איסור הבערה, או שמא בעזיבתו יש איסור כיבוי? בהתאם לכך עולות שלושת השאלות ההלכתיות: בהנחה שבעזיבת לחצן המצית יש איסור משום כיבוי, האם בהחזקת המצית בתום הדלקת הנרות יש איסור משום טלטול כלי שמלאכתו לאיסור, שהרי מלאכת המצית היא לאיסור? ועוד, האם יש בהחזקתו איסור משום בסיס לשלהבת שהיא מוקצה מחמת גופו?

מזמן התנאים ועד ימינו, משתמשים בקיסמי עץ להדלקת נרות שבת. בעבר היו מבעירים את האש בקיסמים באמצעים שונים, אחר כך הפכו הקיסמים לגפרורים, כשראשם מכוסה בחומר דליק הנדלק על ידי שפשוף. עם סיום הדלקת הנרות נהגו בכמה מקומות עוד בימי הראשונים להשליך את הקיסם על קרקע הבית - שאז טרם היתה מרוצפת - כדי לחסוך את הצורך בכיבוי אחר הדלקת הנרות, שכן יש סוברים שעם גמר ההדלקה כבר מקבלת האשה שבת (שו"ע סי' רסג ס"ו).

לשם הבערת אש בקלות בחומרים דליקים שונים, הומצאו לפני כמאה עשרים שנה המציתים, המכילים כמות של חומר דליק או גז נוזלי. הצתת ניצוץ בו זמנית עם שחרור כמות של החומר הדליק מבעירה להבה יפה ויציבה. לפי המנהג האמור, שמשליכים את הקיסם ארצה כדי שלא לכבות את הפתילה אחרי הדלקת הנרות, לא ניתן היה להשתמש במצית להדלקת נרות שבת, כיון ששחרור הכפתור המאפשר לחומר הדליק לצאת, גורם באופן מיידי לכיבוי הלהבה.

לאחרונה נכנס לשימוש מצית פלומה המכונה על ידי משווקיו גם "מצית הפלא". במצית זה אין חומר דליק כלל, והוא פועל על טהרת החשמל. סוללת ליתיום נטענת מספקת את החשמל, ובלחיצה על לחצן המצית יוצאים מהמצית שני ראשים וביניהם נוצרת כמין להבה. בעזיבת הלחצן נכבית ה"להבה" מיד, כיון שהחיכוך בין הראשים נפסק, וכשלא עוזבים אותו, ה"להבה" נכבית מאלה אחרי 13 שניות. בנוסף, נורות החיווי המציגות את מצב טעינת הסוללה, דולקות בזמן ההדלקה, ונכבות מספר שניות אחרי שהלהבה נכבית.

לא מזמן נכתב במדור זה על הבעיות הכרוכות בשימוש במצית זה לצורך הדלקת הנרות, לנוהגים לקבל שבת עם גמר ההדלקה ולהשליך את הגפרור בלי לכבותו בידים, כיון שבמצית זה יש להמשיך ולהחזיקו בידים עד שהוא נכבה מעצמו, כדי שלא לעבור על איסור כיבוי, ונמצא שבינתיים מחזיקים בידים בסיס למוקצה אחרי שכבר קיבלו שבת (להבין ולהשכיל, גליון 31, "מוקצה דשלהבת"). תוספת נתונים נוספים בצדדים המציאותיים וההלכתיים הביאה לדיון חדש ומסקנות שונות בנושא, וכדלהלן.

איך פועל המצית, ולמה הוא מכונה "פלומה"?

השאלה הראשונה היא כיצד פועל המצית, והאם מה שנראה כלהבה הוא אכן להבה. על נקלה נבין שלהבה אמיתית אין כאן, שהרי הלהבה אינה אלא נוצרת אלא כשמבעירים חומר בעירה הכולל גזים, כאשר צבע הלהבה תלוי בסוג הגז שהובער. כשאין חומר בעירה ואין שום גז אין להבה אמיתית. מה יש כן במצית זה, שנראה כמו להבה סגולה-תכולה?

מתברר, שמה שנראה כלהבה אינו אלא רצף של ניצוצות, כמו ברקים רצופים בזה אחר זה. אויר הוא מוליך חשמל גרוע מאד, ואפשר להפעיל אלפי וולט בין שני לוחות המרוחקים זה מזה בלי שיעבור זרם מלוח אחד ללוח השני, כיון שהאויר שביניהם מבודד אותם. אבל כמו כל החומרים המבודדים שאינם מוליכים חום וחשמל, כשהשדה החשמלי חזק מספיק,

זמן קבלת שבת, השלכת הגפרור והדלקת נר שבת

נפתח בשאלה הראשונה, מתי מקבלת האשה שבת. הראשונים נחלקו האם הדלקת הנרות מביאה בכניסה קבלת שבת. להלכה נפסק שהאיש המדליק נרות אינו מקבל שבת בהדלקתו, ונשים המדליקות נרות מקבלות שבת בהדלקתן. ושוב נחלקו הראשונים מהי שעת קבלת שבת בנשים. האם שעת גמר הדלקת הנרות [שכן כל זמן שעדיין לא גמרה להדליק ורוצה להמשיך ולהדליק, בודאי אינה מקבלת שבת, אמנם מיד בגמר ההדלקה] היא שעת קבלת שבת, כפי שנראה מהמנהג הקדום שהנשים משליכות את הפתילה בגמר ההדלקה (שו"ע סי' רסג סי"י ובפירוש כה"ח סי"ק סב, קצות השולחן סי' עד סי"ה ובבד"ה"ש סוף סי"ק יד), או שמא בשעת הברכה שלמנהגנו מברכות אחר כך, מקבלת האשה את קדושת השבת, וכל זמן שלא בירכה, יכולה היא לעשות את כל המלאכות (כן משמע במג"א וברע"א סי' רסה סי"ק יא). [ויתכן גם שאף שקבלת השבת היא בהדלקה, אולם סוברים שאין האשה מקבלת שבת עד שסיימה את כל המלאכות הכרוכות בהדלקה, ובכללן גם הנחת הגפרור בו הדליקה וכיבוי].

אחת ההשלכות למחלוקת זו היא האם אפשר לכבות את הגפרור שבו הדליקו את הנרות, או שצריך להשליכו ארצה, וכאמור. השלכה נוספת היא כשנר נכבה מיד, לאחר הדלקת הנר האחרון ולפני הברכה. לפי הצד הראשון אין לחזור ולהדליק, כיון שבהדלקת הנר האחרון כבר קיבלה שבת, וכן פסק בשש"כ בשם כמה אחרונים. (עיין שש"כ פמ"ג סי' ל"ו - ל"ז).

דברים אלו אמורים רק באשה המדליקה נרות שבת. איש המדליק נרות, לכל הדעות אינו מקבל שבת בהדלקתו. לכן אנשים המדליקים נרות ודאי יכולים להשתמש במצית הפלא, וכן נשים הנוהגות לכבות את הגפרור מפני שמקבלות שבת רק בשעת הברכה, פשוט שיכולות להשתמש במצית זה, כיון שלפי מנהגן הן עדיין אינן מקבלות שבת. אולם הנוהגות שלא לכבות את הגפרור מפני שהן כן מקבלות שבת בהדלקת נר האחרון, עליהן להמשיך וללחוץ עד שהמצית יכבה מעצמו, ואין להרפות מהלחיצה ולהביא בכך לכיבוי המצית. כך לכאורה, וכפי שיתבאר מיד.

לחיצה ממושכת על כפתור - פעולה חדשה בכל רגע?

למדני דורנו דנו רבות בשאלה כיצד מוגדרת פעולה ממושכת של לחיצה על כפתור. ניתן לומר שבכל רגע נידון הלוחץ על כפתור כפועל מחדש את פעולתו, כיון שבמצב הטבעי, בו הוא אינו מבצע כל פעולת לחיצה, הכפתור לא לוחץ, ולכן בכל רגע האדם נידון כלוחץ על הכפתור מחדש (שבת יצחק ח"ח עמ' קפו, הגר"ד לנדו בחידושיו שבסוף ילקוט מפרשים סנהדרין). מאידך יש הסוברים, שהמשך הלחיצה אינו פעולה חדשה, אלא המשך חסר-עשייה של פעולת הלחיצה הראשונה (מאור השבת ח"ד אות פו, הגר"א זלוניץ בישורינו כו עמ' תח).

קבמקרה שלפנינו נראה שלכל הדעות עדיף להחזיק את לחצן המצית לחוץ ולא לעזוב אותו. משל למה הדבר דומה, לדלת שקפצין רב-עוצמה גורם לה להיסגר, ואדם מחזיק אותה בכוח. נניח שליד הדלת דולק נר, וסגירת הדלת תביא בהכרח להדף שיכבה את הנר. ברור לכל הדעות

שהמחזיק את הדלת אינו נחשב למבעיר את הנר, אלא רק למונע את כיבוי על ידי הקפיץ. והנה, המצית דן בנוי כך, שכל עוד המתג לחוץ הוא דולק, וקפיץ גורם למתג להשתחרר וממילא יכבה המצית. המחזיק את המתג לחוץ דומה למחזיק את הדלת, ובודאי אינו נחשב למבעיר את האש.

מעתה, אם נכנסה השבת כשימשיהו לוחץ בטעות על מתג ההבערה, אסור לו להרפות מהמתג כדי לא לעשות כבוי, אלא עליו להמשיך בלחיצה, ולהמתין שה"להבה" תכבה מעצמה. כך הדין אם כך גם באשה המדליקה נרות במצית זה, שהנוהגות לקבל שבת עם הדלקת הנר האחרון, אל להן להרפות מלחיצה על מתג המצית, אלא עליהן להמשיך ולהחזיק אותו לחוץ עד שה"להבה" תכבה מעצמה אחרי מקסימום 13 שניות. גם נורות החיווי הנכבות מספר שניות אחרי שחרור הלחצן, אינן אוסרות לשחררו אחרי שה"להבה" כבתה, כיון שזהו פסיק רישא של כיבוי שאינו מתכוין הנעשה בדרך גרמא, והפוסקים נקטו שיש להקל בדבר (עיי' מנחת שלמה ח"א סי' י).

משהגענו עד הלום, וראינו שמצד דיני כיבוי יש להמשיך ולהחזיק את המתג כשהוא לחוץ - נשאלת השאלה אם אין בכך משום איסור טלטול מוקצה אחרי כניסת השבת, וכפי שהעדנו במאמר הקודם בנושא.

האם מותר לטלטל מוקצה שהגיע לידני בהיתר לפני שבת?

בזמן המשנה והגמרא היה נהוג לתקוע בשופר בכניסת השבת כדי להודיע על כניסתה. בגמרא (שבת לה ע"ב) מבואר שהתקיעה האחרונה לא הסתיימה עם כניסת השבת, אלא נתנו לתקוע בשופר זמן להצניע את השופר בראש הגג, סמוך למקום התקיעה. המגן אברהם (סי' רסו סי"ק יט) ושאר האחרונים הקשו, שהרי בכמה מקומות נראה שמוקצה שבא לידו של אדם בהיתר מותר להמשיך ולטלטלו הלאה, כגון כלי שמלאכתו לאיסור שפונה לצורך מקומו ומותר להניחו היכן שרוצים ואין צורך להניחו מהיד בהזדמנות הראשונה. למה אם כך לא היה אפשר להמשיך ולטלטל את השופר גם אחרי כניסת השבת, שהרי הוא בא לידו של התוקע בהיתר? שלושה תירוצים נאמרו בדבר, ועל פיהם יש לדון בשאלתנו, האם מותר להמשיך ולהחזיק את המצית אחרי שמקבלים את קדושת השבת, וכדלהלן.

המגן אברהם מתייר שערדיף שלא לבוא לידו כך שיעטרו לטלטל את השופר אחרי כניסת השבת. לפי דבריו לכאורה עדיף שלא להדליק במצית כזה, כדי שלא יעטרו לטלטלו אחרי הכנסת שבת. אלא שכיון שבימינו נוהגות הנשים לטלטל גם את הגפרור אחרי ההדלקה ואינן משליכות אותו מיד, נמצא שאין הבדל בין גפרור לבין המצית, ואין צורך להעדיף גפרורים על פני שימוש במצית.

האבן העזר (על הרמ"א שם סי"ב, ועד"ז בביאור הגר"א יז"ד סי' רסו סק"ג) מחלק בין מוקצה מחמת גופו לכלי שמלאכתו לאיסור. מוקצה מחמת גופו חמור יותר, ואותו אסור להמשיך ולטלטל גם כשכא לידו בהיתר, כיון שאין שום אפשרות לטלטל אותו אפילו לצורך גופו ומקומו. אבל כלי שמלאכתו לאיסור שיש אופנים שבהם מותר לטלטל אותו, כגון לצורך גופו ומקומו, מותר גם להמשיך ולטלטל אותו כשכא לידו בהיתר (וראה גם במה שנכתב בגליון 21, לענין השלכת סכין של מילה שבאה לידו בהיתר והיא מוקצה מחמת גופו). לדעתו, דברי הגמרא בשופר אמורים בחצוצרה ולדעת רבי יהודה, שהיא אסורה בטלטול אפילו לצורך גופה ומקומה [כיון שמקפידים שלא להשתמש בה שימושי היתר (תוספות לו.

להביץ ולהשכיל

הרה"ג ר' יחיאל יהודה זיבילד הי"ו מג"ש במערכת 'נועם שבת'

ממש הנראים יחד כדבר ממש. ואם כך, אין בהם בכלל דין "בסיס", ואין איסור "בסיס" בהחזקת המציית אחרי הדלקת נרות. אך למעשה נראה שכיון שלמראית עין רצף הניצוצות נראה כלהבה, יש להחמיר ולדון אותם כשלהבת, והמציית כן נעשה בסיס לשלהבת.

ולמה בכל זאת מותר להחזיק את המציית עד שהוא נכבה?

הסיבה שבגללה בכל זאת מותר להחזיק את המציית עד שהוא נכבה מעצמו, ואין בדבר משום טלטול בסיס לשלהבת, היא מחמת אחד התנאים החשובים בדיון בסיס לדבר האסור - כשהמוקצה נמצא על הבסיס בלי צורך, כגון כשהוא מונח עליו מתוך שכחה ולא מחמת כוונה שהוא ינוח עליו, אין דין בסיס. במקרה דנן, אין המדליקה את הנרות צריכה את הלהבה הדולקת אלא עד גמר הדלקת הנרות. משסיימה את ההדלקה וקיבלה את השבת, היא מעדיפה שהמציית יכבה מיד, ואין לה עניין בקיום הלהבה. משכך, דין הבסיס כדיון מוקצה שהושאר מתוך שכחה על הבסיס, שאינו אוסר אותו.

משנפתרה בעיית ה"בסיס", אין כאן אלא טלטול מהצד שמותר לטלטלו כשאי אפשר לנוצר מחמת איסור כיבוי, ולכן אפשר להחזיק את המציית ביד עד שהוא נכבה.

סיכומם של דברים

רבות נוהגות להשליך את הגפרור מיד בתום ההדלקה, כיון שהן מקבלות שבת בסיסם הדלקת הנרות ולא בשעת הברכה שאחרי ההדלקה. כיון שכך, אסור לכבות את הגפרור, וצריך להשליכו כדי שיכבה מעצמו. הנהוגות שלא לכבות את הגפרור, אין להן להרפות את הלחיצה על לחצן "מציית הפלא", כיון שבכך הן מביאות לכיבוי, ועליהן להחזיק לחוץ עד שיכבה מעצמו, ואין בכך משום איסור מבעיר.

כיון שכך, מתעוררת בעיית טלטול מוקצה, כיון שהלהבה נכבית מעצמה רק 13 שניות אחרי הדלקתה. אלא שנראה שאין בדבר איסור, משום שהמציית עצמו הוא כלי שמלאכתו לאיסור שמותר להחזיקו גם משנכנסה השבת, שהחזקתו היא כטלטול לצורך גופו שלא נאסר בכלי שמלאכתו לאיסור. ואף על פי שהלהבה היא מוקצה מחמת גופו, אין המציית נעשה בסיס לה, כיון שאין צורך בקיומה, והרי זה כשכח מוקצה על הבסיס שאינו נעשה בסיס לדבר האסור.

יש שמצאו שיטה פשוטה להשתמש במציית הפלא, המועילה לכל הדעות ומוציאה מכל חשש כבוי, הבערה ומוקצה. מהדקים גומיה על הלחצן, כך שהוא נשאר במצב לחוץ כל הזמן, ומדליקים ומכבים אותו רק על ידי מפסק הבטחון הנמצא מתחת ללחצן, ובגמר ההדלקה מניחים אותו במקומו והוא נכבה מעצמו. בכך חוסכים את הצורך להחזיק את המציית אחרי ההדלקה, ועצה זו מועילה גם לדעת האחרות שבת (פ"ט ס"ו) החושש שכלי שמלאכתו לאיסור שאין בו שימוש היתר אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו. אמנם כאמור, אין כל כך צורך בעצה זו, וניתן להחזיק את הלחצן בגמר ההדלקה עוד מספר שניות עד שהמציית נכבה מעצמו.

ד"ה הא). לפי דעת האבן העזר, ככל שדינו של המציית ככלי שמלאכתו לאיסור ולא בבסיס למוקצה מחמת גופו, מותר לטלטל אותו לצורך גופו, וכאן, החזקתו עד שיכבה מעצמו, היא טלטול המותר לצורך גופו. תירוצו שלישית מתיר בביאור הגר"א (שם ס"ק טז). לדעתו כשנכנסת השבת והטלטול נאסר, לא מועיל מה שהטלטול התחיל בהיתר ביום הקודם, בערב שבת, וצריך להשליך מיד את השופר. וכן נקט הגרעק"א וכך פסק במשנה ברורה (שם ס"ק לה). גם לדעתם צריך לכאורה להשליך מיד את המציית, אך גם לדעתם, כמו לדעת האבן העזר, כיון שהחזקתו נועדה למנוע את כיבוי, הרי זה טלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, ואין בכך איסור.

אלא שכל זה נכון בהנחה שהמציית אינו אלא כלי שמלאכתו לאיסור. אם הוא בסיס לשלהבת שהיא מוקצה מחמת גופו, אסור להחזיקו ביד אחרי קבלת שבת. ומעתה יש לדון האם ישנו דין בסיס לדבר האסור במקרה כזה. [דין בסיס ישנו בשני אופנים. האחד כשהיה בסיס בין השמשות ונשאר אסור לכל השבת, ובוה דנו הפוסקים אם תלוי בזמן בין השמשות דווקא, או שאצל המקבל עליו שבת קודם בין השמשות, נקבע דין בסיס בתחילת קבלתו. הדין השני הוא בסיס באמצע שבת, שלדעת רעק"א והמשנ"ב כל זמן שהמוקצה על הבסיס אסור לטלטל אותו כמבואר בביאור הלכה (סי' ש"ו ויעוד), ובשו"ע הרב (סי' שח ס"א וס"ב) חולק. כמו כן, לדעת החזון איש הסובר שכלי המיוחד למוקצה נעשה בסיס גם באמצע שבת, בודאי נעשה המציית בסיס לשלהבת].

נמצא אם כך שהשאלה אם מותר להחזיק את המציית עד שיכבה מאליו, כפי שמתבקש מדיני כיבוי, תלויה בשאלה אם המציית בסיס לשלהבת הבעורת בו.

האם המציית בסיס ללהבה, או שהיא אינה ללהבה?

בגמרא (שבת מב ע"א) מבואר שניצוצות הן דבר שאין בו ממשות, ולכן אין בהן דין "ביטול כלי מהיכנו". כלומר, מותר להניח כלי מתחת הנור כדי לקבל את הניצוצות הנופלות ממנו, ואין בדבר משום ביטול כלי מהיכנו, בכך שהכלי הופך להיות "בסיס לדבר האסור", כיון שאין בניצוצות ממש. לדעת ראשונים רבים דין "ביטול כלי מהיכנו" הוא גם כשהבסיס אינו אלא לשעה קלה (כל עוד במשך זמן זה רוצים שהמוקצה יהיה על הבסיס ולא רק שישמש לו כתחנת-מעבר), ואם כן כוונת הגמרא היא בהכרח שבניצוצות אין בכלל דין בסיס לדבר האסור, כיון שאין בהן ממשות, ואין דין "בסיס" אלא כשבתוכו יש דבר-מה ממש (ועיי' ראש יוסף מז ע"ב ד"ה רשב"ג, שפ"א מז ע"א ד"ה הוי).

בכך שונה דינם של הניצוצות מלהבה. הלהבה יש בה ממשות, והיא הופכת את הפתילה והשמן וכלי הקיבול של השמן והפומט והשולחן שתחתיו ל"בסיס לדבר האסור", ואילו הניצוצות אין בהן ממש ולכן אינן עושות "בסיס לדבר האסור".

כיצד יש לדון את החוס והאור הנוצרים על ידי מציית הפלומה? לכאורה יש לומר שאין דינם כלהבה אלא כניצוץ שאין בו ממש, שהרי לאמתו של דבר אין כאן אלא רצף בלתי פוסק של ניצוצות, היוצר אשליה של להבה יציבה; אין כאן דבר-מה ממש, אלא כמות גדולה של דברים שאין בהם

תוכחה מלב אוהב

את הסלים בכל טוב, כשבעל החנות כלל אינו נראה לחוץ.

והשעה? עוד מעט כבר כניסת שבת!
רואה ר' אריה את המצב ומבין כי עומד בעל החנות להיכשל בחילול שבת רח"ל. מבלי לחשוב פעמיים נכנס הוא אל החנות פנימה, מוריד את השטריימל מעל ראשו ומניחו על הדלפק.

נוכח הרב העטור בבגדיו השבתיים ואל מול השטריימל המונח כנגדו, נעצר בעל החנות בהפתעה, ובנימת כבוד הוא פונה אל הרב: "כבוד הרב..." צליל מבוכה קטן נלווה למילותיו, "מדוע בא הוא לפה בשעה מאוחרת זו שלפני שבת?!"

נותן בו ר' אריה מבט אוהב ולבו כואב, "מה אומר לך?.. עומד אתה כעת בפני ניסיון גדול מאוד של כסף, אבל שבת - כל הון שבעולם לא ישווה לה! אם תמשיך למכור תרווית אולי מאה או מאתיים, אך תפסיד הרבה הרבה יותר".

המילים, שנובעות היישר מליבו האוהב באמת של ר' אריה מהדהדות בחלל החנות ובעל החנות משפיל ראשו. לאחר כמה רגעים הוא מרים עיניו ומביט בעיני הרב, חושב עוד כמה שניות ואז הוא אומר: "הרב צודק. באמת היו לי ייסורי מצפון על זה שאני מוכר בשבת ואני התעלמתי מהם. אבל מהיום, יותר לא אמכור בשבת! ובפרט שאני רואה איך זה מצער אותך ואני לא רוצה לצער אדם כמוך".

"אשריך, יהודי יקר", נענה ר' אריה בהתרגשות וברוב ענוותנותו מוסיף: "איני יודע אם אני הייתי מסוגל כמוך לעמוד בניסיון כזה של פרנסה. הזכות שלך גדולה מאוד וודאי תזכה בזכות הזו להצלחה בפרנסה וברכה בעבודתך!"

ובכניסת שבת, לבד מהמספרה, חנות הירקות ודוכן המאפים, גם חנות המכולת עמדה סגורה, מעידה כי בעליה עמד בניסיון.

היו מתארגנים לקראת סגירה, היו כאלו שנוקקו לתוספת זירוז, אך רובם ככולם, מקבלים היו בשמחה זירוזו של ר' אריה אשר הגיע תמיד בקול אוהב.
כך היה כל שבוע וכך גם השבוע.

הספך כבר סגר חנותו, גם בעל המכבסה סיים זה מכבר לקבל לקוחות וכעת עוסק הוא באיסוף הפדיון היומי והנה מגיע ר' אריה אל מכולת מלאה

**בעיניים מכווצות בצער
הוא בוחן את החנות,
רואה בכאב כיצד קונים
רבים מסתובבים בה
כאילו השעה היא שעת
צהריים של יום שלישי.
בוחנים מבצעים, אוספים
מוצרים וממלאים את
הסלים בכל טוב'**

בקונים.

בעיניים מכווצות בצער הוא בוחן את החנות, רואה בכאב כיצד קונים רבים מסתובבים בה כאילו השעה היא שעת צהריים של יום שלישי. בוחנים מבצעים, אוספים מוצרים וממלאים

קריאות וצעקות אופייניות מהדהדות באוויר לצד ריחות עזים שנישאים מדוכנים מלאי סחורה, ויחד עם שלל המראות והצבעים מרחיבי הלב מרכיבים הם מראה של שוק טיפוסי.

אך לפתע, נצפית דמות חשובה ומכובדת, כזו שאינה מתאימה למקום שכזה, עושה את דרכה בין החנויות.

שאינה מתאימה למקום - אמרנו? אכן, אינה מתאימה, אך למרות זאת, נצפית היא בשוק כל יום שישי, בשעות שלפני כניסת שבת.

כן. זוהי דמותו של הצדיק הנודע ר' אריה לוי זצ"ל.

היה הוא מסתובב ברחבי השוק לבוש בבגדי שבת ועטור שטריימל על ראשו, ניגש לירקן ובברכת שבת שלום חמה מוזר אותו לסגור חנותו. ממשיך אל חנות התבלינים וגם שם מאיץ במוכר למהר ולהתארגן לקראת שבת קודש. ומשם אל חנות הדגים, ואל הספך, דוכן המאפים וקיוסק הפיצוחים. והם, המוכרים, שרבים מהם כלל לא היו שומרי תורה ומצוות, כבר הכירו אותו - את הרב, ורובם, עוד לפני שהיה פוצה את פיו, מנענעים היו בראשם: "כן, רבי. מיד, מיד סוגרים". ומדיבור למעשה מוזרים היו את הקונים זירוז שיש עמו ניחוח דרבון והאצה, "להזדרז! צריך לסגור. עוד מעט שבת!" ותוך חמש עשרה דקות - חצי שעה לכל המאוחר, כבר היו החנויות סגורות על מנעול ובריש כשבעליהן בדרכם להכנות לכבוד שבת.

כל אחד ואופיו, כל אחד ורמתו הרוחנית. היו בעלי חנויות שדמותו של ר' אריה הספיקה להם ומיד

